

6. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина: Навч. посіб. / І.О. Іерусалімова, І.О. Іерусалімов, П.М. Павлик, Ж.В. Удовенко. – К.: Знання, 2007. – 223 с.
7. Іерусалімова І.О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: Автореф. дис. ... канд. юр. наук. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2006. – 20 с.
8. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення в Україні: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 720 с.
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2006. – 656 с.
10. Общая теория прав человека. Рук. авт. коллектива и отв. ред. – Е.А.Лукашева. – М.: Изд-во НОРМА, 1996. – 520 с.
11. Право и культура: Монография / В.С. Нерсисянц, Г.И. Муромцев, Г.И. Мальцев и др. – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 423с.
12. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – К.: Реферат, 2006. – 848 с.
13. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права: Академічний курс / Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part2/404.htm.
14. Белкіна Ю.Л., Копієвська О.Р., Белкін М.Л. Система законодавства України про культуру в контексті забезпечення культурних прав людини. – Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2009. – № 2. – с. 6–20.
15. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф., Золотарьова Н.І. Адміністративне право України: основні поняття. Навчальний посібник / За заг. ред. І.П. Голосніченка. – К.: ГАН, 2005. – 232 с.
16. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006. – 576 с.
17. Петков С. Адміністративно-правове регулювання діяльності публічної влади в Україні. – Юридичний журнал. – 2009. – № 4 (82). – С. 60–64.
18. Пасенюк О., Корпуга Р. До питання природи суб'єктивного публічного права. – Право України. – 2008. – № 8. – С. 58–63.

Гачкевич А.О., НУ «Львівська політехніка»

ТЕОРІЯ «ПРОТИЛЕЖНИХ ТЕЧІЙ» У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

В статье раскрывается интерпретация Людвигом Эйрлихом теории «противоположных течений» Дайси. Автор анализирует основные проблемы, возникающие в связи с логическими противоречиями в международном праве. Отмечены причины, негативно влияющие на согласованное состояние системы международно-правовых норм. Приведены примеры возможных путей развития международного правопорядка по аналогии с правовыми системами государств мира.

The article describes Ludwik Ehrlich's interpretation of theory of fundamental differences created by Dicey. The author analyzes basic problems arising from logical contradictions in international law. The reasons which have the negative impact on the consistent state of the international law system are expounded. The examples of possible ways of the international legality development by analogy with legal systems of different states.

Призначенням норм будь-якої системи права є регулювання відносин у певній сфері суспільного життя. Про ефективність права можна стверджувати у тих випадках, коли нормативам системи права відповідає стан суспільних відносин, які відповідна галузь права покликана регулювати. Однією з найважливіших ознак права є його системний характер, тобто логічна узгодженість усіх правових норм, котра забезпечується шляхом створення якісного законодавства на основі доктринальних напрацювань, а також взаємопов'язаність усіх правових явищ, які виникають та існують в межах певної правової системи. Проблема застосування норм є однією з найактуальніших у міжнародному праві, адже досі не існує єдиного механізму формування міжнародного правопорядку, а дія приписів міжнародно-правових норм залежить від системи внутрішньо-державного права. Зважаючи на це, в теорії міжнародного права можна виділити питання його системного характеру, дослідження якого має на меті розробити рекомендації щодо забезпечення цілісного характеру нормативного регламентування міжнародних відносин.

Підставою вважати міжнародне право єдиною та цілісною системою відомий польський юрист, правознавець та суспільний діяч Людвік Ейрліх (1889–1968) називає теорію «протилежних течій», що пояснює причини можливих логічних неузгодженостей у тенденціях правового регулювання. Вихідним постулатом, на якому ґрунтується суть теорії, можемо вважати бачення міжнародного права як правової системи. Представники науки теорії держави і права досліджують поняття правової системи на прикладі національного права. На думку П.М. Рабіновича, «правова (юридична) система – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або групі однотипних держав» [1, 105]. В свою чергу, системний характер якогось явища простежується, якщо таке явище є «структурним об'єднанням визначених його первинних елементів в одне ціле» [2, 5]. Отже, відзначаючи логічні помилки у міжнародних договорах, наявність протилежних за змістом правових норм або невідповідність практики відносин основам їх нормативного регулювання, ми підтверджуємо системний характер міжнародного права. В той же час, недосконалість будь-якої системи спонукає до пошуку шляхів її вдосконалення або зміни підходів стосовно її сприйняття, оскільки будь-які прояви таких відхилень можуть бути обумовленими неналежним або неправильним сприйняттям цієї системи. Ейрліх досліджує питання «протилежних течій» шляхом аналізу ситуацій, що можуть виникати у міждержавних відносинах та суперечити цілісності і узгодженості системи міжнародного права. Вважаємо, що на основі аналізу, зробленого Ейрліхом, можна розробити якісно новий підхід до проблеми застосування норм міжнародного права.

Альберт Дайсі (1835–1922), відомий британський юрист та науковець, досліджуючи роль права у політичних процесах, що відбувалися в Англії, звертав увагу на розбіжності, які виникали між настроями громадян та приписами законодавства. Оскільки джерелом влади повинен бути народ, а здійснення влади – відповідати інтересам народу, громадська думка становить важливий індикатор того, наскільки прийнятною для населення є діюча система права. Враховуючи, що життєздатність демократичного суспільства ґрунтується на відповідному громадській думці

праву, для державних службовців викликає збентеження ситуація, за якої «велика кількість громадян не лише виступає проти якогось закону, але ставить під сумнів моральне право держави нав'язувати або забезпечувати дію окремого закону» [3, xlii]. Таку ситуацію Дайсі описує терміном «принципові розбіжності» (fundamental difference) у громадській думці, а стан, який вона породжує, вважає відхиленням від законності.

Одним з прикладів, які використовує англійський вчений для пояснення своєї позиції, стосується, запровадження активного виборчого права для жінок [3, xlii]. Починаючи від середини XIX століття у Англії проводилися мирні демонстрації проти обмеження жінок у виборчих правах. Незважаючи на те, що вже від цього моменту у громадській думці Англії зростає кількість прихильників розширення сфери політичних прав жінок, лише у 1928 р. жінкам надають рівні з чоловіками права обрання членів парламенту, а з 1958 р. – права бути обраними до Палати лордів.

Досліджуючи причини таких розбіжностей, Дайсі приходить до переконання, що вони є закономірними та випливають з основоположних ідей демократії. Наявність їх є цілком нормальною, адже «принципові розбіжності» в громадській думці у всіх випадках є «серцевиною або необхідним підґрунтям демократії» [3, xlii].

Концепцію Дайсі Ейрліх використовує по відношенню до міжнародного права. Отже, Ейрліх погоджується з тим, що міжнародне право має системний характер, але, незважаючи на це, не є досконалим з огляду на свою логічну побудову. Вважаємо, що «демократичні традиції», які, на думку Дайсі, обумовлюють відхилення від стану абсолютної законності у внутрішньодержавному праві, можуть пояснити і суперечності серед міжнародно-правових норм. Однак, у міжнародному праві на позначення таких «демократичних традицій» варто застосовувати термін «суверенна рівність». Враховуючи, що встановлення норм міжнародного права відбувається на підставі погодження волі суб'єктів міжнародного права, а фундамент міжнародного права виключає застосування примусу, не підлягає сумнівам твердження, що в міжнародному праві може виникати велика кількість «принципових розбіжностей» або «протилежних течій», як їх називає Людвік Ейрліх.

Ейрліх відзначає декілька видів проблемних ситуацій:

- 1) співіснування норм, які походять з різних епох;
- 2) наявність видозмін міжнародного права;
- 3) застосування абстрактних норм міжнародно-правового характеру;
- 4) невідповідність практики міжнародних відносин теоретичним заходам міжнародного права [4, 100].

Оскільки норми міжнародного права змінюються впродовж світової історії, джерелами регулювання міждержавних відносин можуть бути одночасно як норми, що виникли декілька століть тому (зокрема, звичаєві), так і положення міжнародного договору, підписаного нещодавно. Однією з характерних рис права є історична обумовленість його норм; при приведенні права у відповідність до соціальних законів неможливо ігнорувати історичні обставини, тому міжнародно-правові норми, що діють у конкретну епоху, можуть відображати соціальні закони як сучасності, так і минулого.

Ейрліх пояснює цю проблемну ситуацію на основі дипломатичного права та права війни [4, 100–101]. Як відомо, до XIX століття дипломатичні відносини здійснювалися на основі припущення, що дипломатичний агент представляє главу держави (прийняття дипломата залежало від поваги глави держави, в якій дипломат повинен здійснювати свою діяльність, до глави держави, яку представляє дипломат). Однак, згодом компетенція дипломатів розширюється за рахунок функцій, які не відповідають їх традиційному призначенню бути представниками глави держави (наприклад, функція інформування держави перебування про події, які відбуваються у державі громадянства). Можемо прийти до висновку, що у дипломатичному праві співіснували та співіснують до сьогоднішнього дня норми, які ґрунтуються на різних парадигмах дипломатичних відносин.

Аналогічні висновки можна зробити й по відношенню до міжнародного гуманітарного права. Як зауважує Ейрліх, в епоху середньовіччя війна відбувалася як збройна сутичка між групами людей, незалежно від того, чи належали ці люди до особового складу збройних сил держав. У XIX столітті докорінно змінилося розуміння війни. На відміну від середньовічної доктрини, сучасне право розглядає війну як суперечку збройних сил держав, що не повинна зачіпати інтереси приватних осіб. Цю точку зору підтверджують загальновизнані закони та звичаї ведення війни (наприклад, заборона нападів на цивільне населення). Незважаючи на це, Ейрліх стверджує, що в міжнародному праві першої половини XX століття продовжували існувати норми, які ґрунтувалися на середньовічній концепції війни (скажімо, право морських трофеїв).

Співіснування норм, які походять з різних епох, спостерігається і в міжнародному приватному праві. Представники його науки неодноразово звертали увагу на проблему інтертемпоральних колізій. Кисіль відзначає, що «запровадження нових кодифікацій у галузі міжнародного приватного права означає встановлення якісно нових колізійних положень, які за змістом (обсягом дії чи формою прикріплення) не збігаються з нормами, які регулювали аналогічні правовідносини раніше» [5, 141]. Цілком очевидно, що конкретна ситуація виникає через взаємопов'язаність суспільних відносин. Система права, яка покликає на їх регулювати, складається з різних видів джерел права, кожен з яких має власний предмет регулювання. Якщо замінити один закон на інший, внаслідок зміни законодавчих тенденцій регулювання у певній сфері суспільних відносин не відбудеться автоматичного внесення змін до всіх інших джерел права.

Хоча міжнародне право є єдиним для всіх держав міжнародної спільноти, не всі держави погоджуються визнавати деякі міжнародно-правові норми. Крім того, як відзначає Ейрліх, окрема держава чи група держав можуть виконувати свої міжнародні зобов'язання, здійснюючи власне тлумачення міжнародно-правових норм [4, 101]. Отже, проблему видозмін міжнародного права можна розглядати у двох аспектах:

- наявність норм, які визнають не всі, а лише деякі держави;
- застосування норм у відповідності до тлумачення, яке здійснюють самі держави.

У юриспруденції думку про існування партикулярного міжнародного права висловлювала велика кількість дослідників, серед яких і відомий

науковець Франц Ліст, ідеї якого Ейрліх використовував у своїх працях. На думку Ліста, поряд з загальним міжнародним правом, яке складається з норм, обов'язкових для всіх держав міжнародної спільноти, існує міждержавне право, що зобов'язує групи держав (партикулярне міжнародне право). Як приклад такого партикулярного права Ліст називає панамериканське міжнародне право. Він переконаний, що партикулярне міжнародне право не становить перешкод для розвитку загального міжнародного права, натомість являє собою «необхідний попередній ступінь» для організації «загального об'єднання держав» [6, 14]. Прикладом норми загального міжнародного права Ліст називає обов'язок держави перебування забезпечити недоторканність послів.

Сутність партикулярного міжнародного права можна зрозуміти розглядаючи доктрину Тобара, що була запропонованою міністром зовнішніх справ Еквадору у 1907 р. Доктрина передбачає невизнання уряду, що приходить до влади внаслідок внутрішнього перевороту, якщо легітимність уряду не буде підтвердженою населенням держави. На нормативному рівні положення доктрини були закріплені у договорах 1907 та 1923 рр., укладених між п'ятьма державами Латинської Америки. Ейрліх вважає, що до норм партикулярного права Латинської Америки слід віднести також інститут дипломатичного притулку, який у Європі виникнув значно пізніше [4, 101].

Важливо зауважити, що не всі представники науки міжнародного права визнають існування партикулярного міжнародного права. У праці «Проблеми теорії міжнародного права» Ушаков стверджує, що в сучасному світі не існує як об'єктивних, так і суб'єктивних причин для його виникнення [7, 50]. При цьому він вважає цілком допустимим існування в окремих регіонах інститутів та норм, характерних лише для конкретної групи держав. За словами Ейрліха, партикулярне право не є «особливим міжнародним правом, але є розвитком або вдосконаленням, в міру потреби, загальних норм міжнародного права» [8, 96].

При застосуванні норм міжнародного права спостерігається практика встановлення державами на власний розсуд змісту таких норм, тобто їх тлумачення на національному рівні. За загальним правилом, таке тлумачення породжує правові наслідки лише по відношенню до держави, яка його здійснює. Проте, враховуючи той факт, що об'єкт регулювання міжнародно-правової норми становить інтерес для міжнародної спільноти, наслідок використання односторонніх тлумачень можемо, згідно з міркуваннями Ейрліха, віднести до одного з проявів «протилежних течій». На підтвердження думки, використовуємо приклад міжнародно-правової норми, яка стосувалася права війни на морі. Як зауважує Ейрліх, приналежність морського судна до ворожої сторони визначалася згідно з положеннями французької доктрини за громадянством власника вантажу, який перевозить судно, тоді як для англійського права характерне використання критерію доміцилію [4, 462]. Ще одним доказом «особливого» тлумачення державами міжнародно-правових норм, на що звертає увагу Ейрліх, є доктрина Монро [4, 101].

Щодо позиції Ейрліха стосовно застосування абстрактних норм, то він зазначає, що на відміну від внутрішньодержавного права, характерним для процесу правотворчості у міжнародному праві не є «шлях

кодифікації абстрактних засад або формулювань, а шлях встановлення правових норм на підставі подій та відносин» [4, 102]. Однак, починаючи з XIX століття кодифікаційні тенденції поширюються і в сфері міжнародного права.

Вченому належить думка про необхідність створення детальних механізмів забезпечення дії міжнародно-правових норм, оскільки переважно норми міжнародних договорів проголошують загальний принцип, але не вказують способу його втілення в життя. Скажімо, Паризький мирний договір 1928 р. та інші угоди, що приймалися у першій половині XX століття, засуджують війни як засіб вирішення міжнародних спорів та декларують намір держав відмовитися від них, однак, крім закріплення на міжнародному рівні принципу мирного вирішення міжнародних спорів, договори не передбачають ефективного механізму забезпечення дії цієї норми [8, 97].

Ейрліх звертає особливу увагу на те, що в міжнародному праві простежуються невідповідності між теорією та практикою. По-перше, фактичний стан міжнародних відносин не відповідає приписам міжнародно-правових норм. По-друге, представники доктрини, досліджуючи міждержавні відносини, вдаються до підміни «політичними постулатами» правових [4, 104–105].

До видів розбіжностей між теорією і практикою Ейрліх відносить ситуацію, коли у міжнародних відносинах порушується встановлений принцип міжнародного права. Наприклад, один з пунктів декларації Вудро Вільсона, що згодом був закріплений у Версальському мирному договорі, надавав Польщі вільний та безпечний вихід до моря шляхом проголошення статусу вільного міста за Гданськом (Данцигом). Однак, після завершення Першої світової війни права Польщі щодо Гданська, на думку Ейрліха, підлягали істотним обмеженням (натомість розширювалося коло повноважень щодо Гданська Верховного комісара Ліги Націй). Свої погляди стосовно цього вчений виклав в окремій праці, у якій він намагається привернути увагу міжнародної спільноти до цієї проблеми (працю було написано англійською мовою та видано у Лондоні) [9].

У міжнародних відносинах, як зауважує Ейрліх, є поширеною практика застосування загального принципу у певних випадках та незастосування цього ж принципу в інших випадках, коли норми міжнародного права вказують на обов'язковість його застосування, а також використання норми, яка служить конкретній цілі, для досягнення зовсім іншої. З цією проблемою тісно пов'язана проблема формального розуміння міжнародно-правової норми (шляхом знехтування духу норми в інтересах її змісту) [8, 97–98]. У сучасних міжнародних відносинах одним з проявів таких тенденцій є політика «подвійних стандартів», тобто різнорідна оцінка однакових дій суб'єктів міжнародного права міжнародними організаціями та іншими членами міжнародної спільноти.

Причини розбіжностей між практикою міждержавних відносин та поглядами вчених на ці відносини слід шукати у заміні правової реальності політичною. Метою наукових досліджень є пізнання об'єктивної реальності. Якщо дослідник стверджує, що суб'єктами міжнародного права виступають фізичні особи, такими заявами він заперечує положення міжнародних договорів та існуючу практику дипломатичних відносин

[8, 98]. Ейрліх вважає, що в таких випадках має місце підміна права політикою, а такий псевдовчений намагається видати бажане за дійсне.

Існування «протилежних течій» у міжнародному праві Ейрліх вважає допустимим. На його думку, «неможливо охопити всі одночасно обов'язкові норми в єдину повністю логічну систему, при систематизації неодмінним є допущення як декількох, так і багатьох винятків» [8, 93]. Щоправда, причиною таких винятків повинні бути протиріччя у соціальних закономірностях, в інших випадках можна стверджувати про недоліки правотворчого процесу.

Будь-яка система права повинна ґрунтуватися на соціальних закономірностях. Це правило поширює свою дію і на сферу міжнародних відносин. Тому, норми міжнародного права повинні ґрунтуватися на закономірностях міждержавних відносин. Незважаючи на те, що призначенням науки є встановлення вищезгаданих закономірностей, наукові постулати відображають лише «досягнутий рівень розуміння соціальних законів», а здійснення наукового пізнання передбачає використання моделей реальності, які нездатні замінити собою реальність [10, 68]. В той же час, перешкодами процесу дослідження інформації будь-якою наукою є особливості інформаційного обміну (здатність інформації до трансформації). Наприклад, використовуючи для аналізу не автентичний текст міжнародного договору, а його переклад, дослідник міжнародного права не може претендувати на безпомилкове встановлення об'єктивних закономірностей цього договору.

Таким чином, наукові закони не прирівнюються до соціальних закономірностей, а система міжнародного права, яка створюється на основі наукових законів, ще суттєвіше відрізняється від закономірностей міждержавних відносин. Незважаючи на це, ідеалом міжнародно-правового регулювання залишається прагнення держав та міжнародних організацій створити таку систему міжнародно-правових норм, яка б в найбільшій мірі відповідала соціальним закономірностям.

Результатом таких зусиль стане формування або логічно правильної, цілісної системи, яка частково ігнорує суперечності, що характерні для закономірностей міжнародних відносин, або системи, що відображатиме соціальні закономірності, але не буде позбавленою логічних протиріч. Зрозуміло, що для сучасного стану суспільного розвитку перший з варіантів являється неприйнятним, адже концепція «права заради права» не відповідає правовим цінностям сьогодення («чим ближче суспільство до побудови стрункої і несуперечливої системи законодавства, тим далі від справжньої правової природи суспільних законів» [10, 93]). Натомість система міжнародного права, у якій можна помітити «протилежні течії», але, незважаючи на це, яка втілює соціальні закономірності, є єдиним можливим шляхом розвитку міжнародного права.

На основі положень доктрини, можемо прийти до висновку, що по аналогії з внутрішньодержавним правом, є дві типові моделі розвитку системи міжнародного права:

- нормативно-актна (романо-германська);
- судово-прецедентна (англосаксонська).

Для нормативно-актної системи є характерною визначальна роль писаного закону (кодексу). Усі відносини, що можуть виникнути у певній

сфері, підлягають «однолінійній логічній обробці» [11, 93]. За таких умов не виникає труднощів у пошуку правової норми, яку слід використовувати для регламентації суспільних відносин.

Особливість судово-прецедентної системи у тому, що, крім писаного закону, для регламентації суспільних відносин використовують інші джерела права, в першу чергу – судові прецеденти. Суперечливий характер суспільних відносин «нейтралізується» альтернативними по відношенню до закону правовими регуляторами, завдяки чому зростає строк «життєздатності» правової системи.

Починаючи від моменту набуття чинності Статутом Постійної палати міжнародного правосуддя міжнародне право розвивається за прикладом нормативно-актної системи. Хоча важливу роль при здійсненні міжнародно-правового регулювання відіграють міжнародні звичаї та загальні принципи права, визнані цивілізованими націями, все ж головним джерелом міжнародного права залишається міжнародний договір. За такого стану значна увага приділяється процесу кодифікації, завдяки якому можна зменшити кількість «принципових розбіжностей» у системі міжнародного права.

Про необхідність кодифікації у сфері міжнародного права згадував ще у XVIII столітті відомий англійський юрист Джеремі Бентам, стверджуючи, що «небагато можна знайти в житті речей більш необхідних за кодекс міжнародного права» [12, 32]. Його припущення про доцільність кодифікації було підтриманим великою кількістю юристів-міжнародників першої половини XX століття (Бейкер, Вішер, Ламас та ін.). Щоправда, ідею повної кодифікації, про яку згадував Бентам, не схвалювали, а пропонували часткову, що передбачає розробку та схвалення міжнародно-правових актів галузевого характеру або таких, що покликані регулювати відносини, пов'язані з окремими інститутами міжнародного права.

Хоча основною функцією кодифікації є перетворення звичаєвого права у позитивне, важливою є роль кодифікації по відношенню до верифікації міжнародно-правових норм. Йдеться про те, що в процесі кодифікації здійснюється перевірка норми міжнародного права на відповідність соціальним закономірностям, адже, «якщо норма міжнародного права відповідає об'єктивним законам суспільного розвитку, то в практиці міжнародних відносин вона знаходить і може мати найсприятливіші умови для свого повсякденного прояву, імплементації, тобто її практичного втілення в життя» [11, 100].

Ейрліху належить думка про те, що до переліку джерел міжнародного права слід включити і проекти конвенцій, що приймаються Комісією міжнародного права, інституцією, яка виконує завдання «кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права» [12, 74–75]. Вчений наводить декілька аргументів на підтвердження своєї думки, переконуючи тим самим у важливості процесу кодифікації для розвитку міжнародного права.

На думку Ейрліха, важливу роль для встановлення правил міжнародного права, крім договірних норм, відіграють норми загального права, зокрема судові рішення. Він пропонує використовувати «новий позитивізм» як метод дослідження міжнародного права. Обґрунтовуючи

доцільність застосування цього методу, Ейрліх переконує в існуванні в міжнародних відносинах загального права, що підтверджуються реаліями міжнародних відносин, наприклад, внаслідок існування принципу суверенності держав можна прийти до висновку, що «держава зобов'язана лише за власною волею, але за власною волею вона зобов'язані повністю» [13, 51]. Новий позитивізм Ейрліха на сучасному етапі розвитку міжнародного права може заповнити прогалини у міжнародно-правовому регулюванні у зв'язку з тим, що типи суспільних відносин, які виникають у міжнародній сфері, випереджають ті моделі міжнародних правовідносин, котрі створюються приписами норм міжнародних договорів. Вважаємо, що з'ясування особливостей нового позитивізму за Ейрліхом слід розглядати як об'єкт окремого дослідження.

Концепція «протилежних течій», яку Ейрліх пропонує взяти за основу для пояснення причин логічних невідповідностей у міжнародному праві, розглядає міжнародно-правові норми як цілісну систему. Хоча наявність суперечностей є перешкодою для нормального функціонування будь-якої системи права, Ейрліх вважає, що для розвитку міжнародного права такий стан речей не є загрозливим. В той же час, вчений звертає увагу на те, що дана проблема може виявлятися у співіснуванні норм, які походять з різних епох, наявності видозмін міжнародного права, застосуванні абстрактних норм міжнародно-правового характеру та невідповідності практики міжнародних відносин теоретичним засадам міжнародного права.

Завдяки дослідженню сутності міжнародного права на основі теорії «протилежних течій» можна вдосконалити механізм міжнародно-правового регулювання шляхом забезпечення його цілісності та системності. Одним з засобів таких змін можемо вважати новий метод встановлення правил міжнародних відносин, який Ейрліх називає «новим позитивізмом». Особливістю методу є те, що система міжнародного права розглядається як правова система, яка запозичила ефективність нормативно-актного права та гнучкість судово-прецедентного.

Література:

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави: Навч. посібник. – Вид. 3-є, змін. й доповн. – К.: ІСДО, 1995. – 156 с.
2. Вдовиченко Г.Г. Системно-структурный метод в свете научной методологии. Материалы к лекции. – Издательское объединение «Вища школа». – Киев, 1973. – 38 с.
3. Dicey A.V. Introduction To The Study Of The Law Of The Constitution. – London, 1915. – 577 p.
4. Ehrlich L. Prawo międzynarodowe. – Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1958. – 749 st.
5. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації. – 2-е доповн. і перероб. вид. – К.: Україна, 2005. – 480 с.
6. Лист Фр. Международное право в систематическом изложении / Под ред. В. Е. Грабаря. – Ленинград, 1926. -
7. Ушаков Н.А. Проблемы теории международного права. – М.: Наука, 1988. – 191 с.
8. Ehrlich L. Prawo narodów. – Lwów: Drukarnia K.S. Jakubowskiego, 1932. – 652 st.

9. Ehrlich L. Poland and Danzig. The Case of Poland. – London, 1925–9 p.
10. Сильченко Н.В. Закон: Проблемы этимологии, социологии и логики / Под ред. С.Ф. Сокола. – Мн.: Навука і тэхніка, 1993. – 119 с.
11. Мовчан А.П. Кодификация и прогрессивное развитие международного права. – Москва, 1972. – 216 с.
12. Ehrlich L. Suwerenność a morze w prawie międzynarodowym. – Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1961. – 236 st.
13. Ehrlich L. Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych. – Kraków: Nakładem księgarni Stefana Kamińskiego, 1947. – 76 st.

Житарев Є.В., ОНЮА

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ФОРМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ПОЛЯ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

В статті розглядаються питання ефективності модельного законодавства, як средства унификации правового поля. Исследуются причины неэффективности модельного законодательства в странах с разными правовыми системами, перспективы развития модельного законодательства исходя из мирового опыта, факторы, которые влияют на имплементацию модельных норм в национальное законодательство.

A question of model legislation's efficiency as means of legal framework unification is considered in the article. There are investigated reasons of model legislation's inefficiency in countries with different legal systems, prospects of model legislation's development on the basis of world experience, factors having an influence on implementation of model norms in national legislation.

Відомо, що основною метою існування модельного законодавства є його втілення в національних нормах тієї або іншої країни, що входить до складу співдружності, у рамках якої й існує модельне законодавство. Багато вчених на сьогоднішній день критикують модельне законодавство й називають його малоефективною або зовсім неефективною формою гармонізації законодавства країн учасниць. Виникає питання – у чому ж неефективність даної форми? Сам по собі модельний акт не може через якісь причини служити для втілення зазначених цілей (те середовище, у якому він намагається «вижити» і принести користь є недосконалим) або складність у процесі трансформації модельного законодавства в національне. Обидві точки зору знаходять своє відображення в юридичній доктрині й мають свою аргументацію, а значить і контраргументацію. Цю тему досліджували багато вчених: Тихомиров Ю.А., Зинина У.В., Шестакова Е.В., Капустин А.Я. та інші.

Завдання вдосконалювання законодавства й уніфікації права зберігає своє значення протягом тривалого періоду й дотепер, однак воно перестає бути основним, як це було колись. Думка про всесвітню уніфікацію права законодавчим шляхом виявилася тепер обмеженою досить вузькими рамками. Вона особливо приваблива для нових галузей права й таких інститутів, як право повітряного простору, атомне право або право телебачення. [1]

Ні в кого на сьогоднішній день не виникає сумніву, що процес глобалізації не зупинити й подальша ефективність розвитку людства прямо